

1. Referentie

Referentie	De Rycke, L. & Van den Bergh, B. (2003). Communicatie, opvoeding en zelfwaardering. Invloed van perceptie van communicatie- en opvoedingskenmerken in het gezin op de zelfwaardering van kinderen en jongeren. In B. Van den Bergh, L. Ackaert & L. De Rycke (Eds.). <i>Tienertijd. Communicatie, opvoeding en welzijn in context: 10- tot 18-jarigen, ouders en leerkrachten bevraagd</i> (pp.167-197). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	90-441-1359-3
Publicatievorm	Boek

2. Abstract

In het boek "Tienertijd" staan de eigenbeleving van de tien- tot achttienjarigen, de wijze waarop ze via communicatie en opvoeding de omgang met belangrijke anderen thuis en op school ervaren, hun welzijn en hun actieve interactie met diverse structurerende contexten centraal. Meer specifiek gaat men in hoofdstuk zeven de rechtstreekse invloed na van structurele kenmerken -geslacht en leeftijd van de kinderen, opleidingsniveau van de ouders en gezinstype- op de perceptie van communicatie- en opvoedingskenmerken en op zelfwaardering. Na een schets van relevante literatuur wordt nagegaan wat de impact is van de communicatie met de ouders en de mate van acceptatie, supervisie, controle en autonomieverlening door de ouders, op de zelfwaardering van kinderen en jongeren. De onderzoekers gaan eveneens na of de communicatie- en opvoedingskenmerken en zelfwaardering beïnvloed worden door gezins- en sociaal- economische contextvariabelen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin
Trefwoord(en)	Opvoeding, gezinsfunctioneren

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Bea Van den Bergh, Lieven De Rycke CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies) Markiesgebouw Markiesstraat 1 B-1000 Brussel Tel. +32 (0)2 553 35 69 Fax +32 (0)2 553 35 57 Info@cbgs.be www.cbgs.be in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Heeft de perceptie van communicatie- en opvoedingskenmerken in het gezin invloed op de zelfwaardering van kinderen en jongeren? Hebben structurele kenmerken een rechtstreekse invloed op de perceptie van communicatie- en opvoedingskenmerken en op zelfwaardering? Is er een onrechtstreekse invloed van deze structurele kenmerken op de zelfwaardering?
-----------------	--

	Hebben communicatie- en opvoedingskenmerken rechtstreeks invloed op zelfwaardering?
Hypothesen	<p>Jongens schatten hun competenties hoger in dan meisjes.</p> <p>De perceptie van competenties zal naar leeftijd sterk veranderen.</p> <p>Lagergeschoolden schatten hun competenties lager in dan hogergeschoolden.</p> <p>Kinderen uit traditionele gezinnen schatten hun competenties hoger dan kinderen die opgroeien in éénouder- of nieuw samengestelde gezinnen.</p> <p>Positieve communicatie heeft een positief effect op specifieke competenties en op de globale zelfwaardering en negatieve communicatie heeft een negatief effect op specifieke competenties en globale zelfwaardering.</p> <p>Acceptatie en monitoring correleren positief met het inschatten van specifieke competenties en met globale zelfwaardering.</p> <p>Psychologische controle heeft een negatieve invloed op het inschatten van specifieke competenties en op globale zelfwaardering.</p> <p>Gedragsautonomie heeft een positieve invloed op het inschatten van specifieke competenties en op globale zelfwaardering.</p>

6. Methode

Onderzoeksmethode	Kwantitatief onderzoek. Dataverzameling over het gezinsfunctioneren gebeurde op basis van de waardering hiervan door de kinderen en jongeren. Zij vulden items in over communicatieve kenmerken bij vader en bij moeder en scoorden op de opvoedingsschaal over vader en moeder. Dataverzameling over welbevinden gebeurde bij de 10- tot 14-jarigen met de competentiebevingschaal voor kinderen (CBSK) en bij de 15- tot 18-jarigen met de competentiebevingschaal voor adolescenten (CBSA). Dataverwerking gebeurde via een pad-analyse die de direct causale bijdrage van de verschillende variabelen uit het theoretisch model kan berekenen. Dit theoretisch model werd bij moeder en vader getoetst.
Onderzochte groep	Uit de tweede onderzoeksgolf waren er resultaten voor 1484 kinderen, waaronder 772 jongens en 712 meisjes. 23% van de kinderen groeide ofwel op in éénoudergezinnen (8%) ofwel in nieuw samengestelde gezinnen (15%), tegenover 77% van de kinderen die in traditionele gezinnen leven. 68% van de ouders hebben hoogstens hun humaniora voltooid, tegenover 32% die hogere studies hebben gevolgd.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Invloed van communicatie- en opvoedingskenmerken op welzijn	De algemene conclusie is dat kinderen en jongeren die in de relatie met hun ouders veel positieve communicatie en acceptatie percipiëren, die naarmate ze ouder worden minder psychologische controle en meer gedragsautonomie ervaren, en die hun ouders op de hoogte houden van hun leefwereld, een hogere zelfwaardering hebben. Moeilijkheden in de gezinscommunicatie en relaties zouden kunnen leiden tot problemen in de psychosociale ontplooiing van kinderen en jongeren. Een gezinsklimaat waarin positief gerichte communicatie en een hoge mate van aanvaarding gecombineerd worden met een aangepast niveau van controle, is wellicht de meest geschikte gezinsomgeving in de adolescentie. Naarmate jongeren het gevoel hebben dat ze door hun ouders opgevolgd worden, hebben ze ook het gevoel dat ze beter presteren op school en dat ze een betere gedragshouding hebben.
Impact van structurele kenmerken op communicatie- en opvoedingskenmerken en op welzijn	<p>Geslachtsverschillen: Meisjes communiceren meer positief met hun moeder, worden beter door haar opgevolgd en vertellen hun moeder meer dan jongens. Meisjes communiceren ook meer positief met de vader dan jongens. Jongens scoren op zelfwaardering over het algemeen hoger dan meisjes.</p> <p>Leeftijdverschillen: Naarmate de leeftijd toeneemt, voelen jongeren zich meer gedragsautonoom, lichten ze hun ouders minder in en ervaren ze meer psychologische controle. Naarmate de leeftijd toeneemt, neemt de globale zelfwaardering af. Jongeren in de middelbare school voelen zich minder goed in vergelijking met kinderen uit de lagere school. Een verminderde communicatie en een verminderde zelfwaardering naarmate de leeftijd vordert, betekent niet dat die verminderde communicatie negatieve invloed heeft op de zelfwaardering van jongeren want vooral de affectieve band blijft belangrijk.</p> <p>Opleidingsverschillen: Er worden geen significante verschillen gevonden tussen opleiding van moeder/vader en de communicatie- en opvoedingskenmerken.</p> <p>Verschillen in gezinstype: Kinderen en jongeren uit traditionele gezinnen ervaren minder conflicten tussen hun ouders onderling en lichten hun moeder en vooral hun vader meer in</p>

	over hun belevingswereld. Voor positieve communicatie met de moeder wordt geen verschil gevonden naargelang gezinstype; in éénoudergezinnen slagen moeders er dus in om met hun kinderen een goede communicatie te hebben. Kinderen en jongeren uit traditionele gezinnen communiceren wel meer positief met hun vader. Communicatie met de vader is belangrijk omdat een minder goede communicatie met de vader samenhangt met conflicten en zich minder geaccepteerd voelen. Er is geen direct effect van gezinstype op zelfwaardering. Indirecte effecten geven aan dat kinderen en jongeren uit traditionele gezinnen zich iets competentier voelen.
Beleidsaanbevelingen	Het algemeen aanbod van opvoedingsondersteuning moet vrij toegankelijk zijn. Op deze wijze kan het een zinvolle en significante bijdrage leveren in de preventie van probleemgedrag bij kinderen en jongeren. Hierbij dient voldoende ingegaan te worden op de specifieke behoeften van ouders. Het beleid kan ook meer inspelen op de bij ouders vastgestelde behoefte aan schriftelijk voorlichtingsmateriaal. Daarnaast kan men contacten tussen ouders onderling stimuleren.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Samenvatting

Het centrale thema in dit onderzoek is de invloed van perceptie van communicatie- en opvoedingskenmerken in het gezin op de zelfwaardering van kinderen en jongeren. Voor het meten van de zelfwaardering gebruikten de onderzoekers gestandaardiseerde vragenlijsten. Men richtte zich op 10- tot 18-jarigen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door het centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat. De analyse is gebaseerd op een steekproef van 1484 jongeren: via een reeks communicatie- en opvoedingsschalen is nagegaan hoe kinderen en jongeren het gezinsfunctioneren ervaren. Daarnaast werden de competentiebelevingen op specifieke domeinen en de globale zelfwaardering gemeten. Voor 10- tot 14-jarigen werd de competentiebelevingsschaal voor kinderen gebruikt, voor 15- tot 18-jarigen werd van de competentieschaal voor adolescenten gebruikt.

De hypothese over de invloed van communicatie- en opvoedingskenmerken op de zelfwaardering van kinderen werd bevestigd: kinderen en jongeren die in relatie met hun ouders veel positieve communicatie en acceptatie percipiëren, die naarmate ze ouder worden minder psychologische controle en meer gedragsautonomie ervaren, en die hun ouders op de hoogte houden van hun leefwereld, hebben een hogere zelfwaardering dan kinderen en jongeren die een minder goede band hebben met hun ouders. Moeilijkheden in de gezinscommunicatie zouden kunnen leiden tot problemen in de psychosociale ontplooiing van kinderen en jongeren. Een gezinsklimaat waarin positief gerichte communicatie en een hoge mate van aanvaarding gecombineerd worden met een aangepast niveau van controle, is wellicht de meest geschikte gezinsomgeving in de adolescentie. Naarmate jongeren het gevoel hebben dat ze door hun ouders opgevolgd worden, hebben ze ook het gevoel dat ze beter presteren op school en dat ze een betere gedragshouding hebben. De basisvoorwaarden voor een goede opvolging (of monitoring) zijn dat de ouders enerzijds interesse moeten hebben om kennis te verwerven over de dagelijkse ervaringen en activiteiten van hun kind en dat het kind anderzijds bereid is en vertrouwen heeft om die ervaringen en activiteiten met de ouders te delen. Een dergelijk basisvertrouwen kan het kind pas ontwikkelen in een opvoeding die uitgaat van een dialogale grondhouding.

Naarmate kinderen tot zelfstandigheid worden opgevoed en naarmate er een meer open communicatie tussen ouders en kinderen plaatsvindt, verandert de betekenis van opvoeden. Hoe met deze veranderde opvoedingssituatie om te gaan, lijkt minder evident. Uit een studie blijkt dat meer dan de helft van de ouders meer informatie wenste over hun eigen rol in de opvoeding van hun kinderen in de puberteit. Ouders zijn ook sterk geïnteresseerd in hoe andere ouders de opvoeding aanpakken. Het beleid zou in deze behoefte aan informatie een rol van betekenis kunnen spelen door het algemeen aanbod van opvoedingsondersteuning vrij toegankelijk te maken. Het beleid kan, naast het stimuleren van contacten tussen ouders onderling, ook meer inspelen op de bij ouders vastgestelde behoefte aan schriftelijk voorlichtingsmateriaal.